

Klein duimje, blind en bloedhoofd

Gebaseerd op MA Thesis *Characteristics of Deaf written production: A single case study*

Drs. Wouter Bolier
wouter.bolier@gmail.com

Siméa Congres; lezing 11
Donderdag 15 april 2010 om 15.00 uur

Inhoudsopgave

- Inleiding
- Doel?
- Onderzoeksvragen
- Theoretische achtergrond
- Single case study
- Voorbeelden
- Vragen?
- Literatuurverwijzingen

Wat is het doel van deze lezing?

- Meer inzicht in 'doof schrijven'
- Taalwetenschappelijke benadering
- Voorbeelden
- Opvallendheden (proberen te) verklaren
- Inzicht en verklaringen gebruiken voor schrijfonderwijs aan dove leerlingen
- Samen brainstormen

Inleiding

- MA Thesis *Characteristics of Deaf written production: A single case study*
- Voor studie MA General Linguistics aan de Universiteit van Amsterdam
- Waarom dit onderwerp?
 - Doos met oude schrijfschriftjes
 - 'Doof schrijven' weinig onderzocht
 - Uitdaging!

Onderzoeksvragen

- Wat zijn de karakteristieken van doof geschreven productie?
- Hoe ziet de schrijfontwikkeling er in het algemeen uit?
 - Is doof geschreven productie te vergelijken met geschreven productie van tweede taal lerende schrijvers?
 - Hoe onderscheid je goed schrijven van slecht schrijven?
 - In welke condities krijgen (dove) kinderen schrijfonderwijs?
 - Wat heb je nodig om te leren schrijven?
 - Zijn er fases/periodes in de schrijfontwikkeling?

Theoretische achtergrond

- Mojet (1989) → Schrijfonderwijs: condities waaraan moet worden voldaan
 - Leerling en Onderwijs condities
 - Specifieke dove condities?
- Tweede taal leren (en) schrijven
 - Dove kinderen leren schrijven in een taal die niet hun moedertaal is.
- Smith en Elley (1998): zes fases in schrijfontwikkeling

Theoretische achtergrond

- Drie hoofdniveaus van schrijfvaardigheden:
 - **woord niveau** (fonetische spelling)
 - **syntactisch niveau** (morfo-syntactische processen, gemiddelde zinslengte, complexiteit)
 - **discourse tekst niveau** (cohesie, referenties, inleiding-midden-einde-structuur)

Theoretische achtergrond

- **Woord niveau**
 - oofen (oven)
- **Syntactisch niveau**
 - Je kneet et deeg je zet in de oofen.
 - Je kneedt het deeg en je zet het in de oven.

Theoretische achtergrond

- **Discourse tekst niveau**
 - Op een dag zei ik wat tegen mijn moeder. 'Wat schat?', vroeg ze. Ik gaf antwoord: 'Ik wil naar buiten, spelen.' En moeder zei: "Ga dan lekker naar buiten." En ik ging buiten spelen.
 - inleiding midden einde structuur

Karakteristieken van Doof geschreven productie

- **Weinig literatuur over woord en discourse tekst niveau**
- **Volop literatuur over syntactisch niveau:**
 - Gebrek aan lidwoorden
 - Fouten in morfo-syntactische processen zoals werkwoordsvervoegingen
 - Woordvolgordefouten
 - Fouten te verklaren door invloed en interferentie van gebarentalen
 - Dove kinderen hebben dezelfde schrijfontwikkeling als horende tweede taal schrijvers

Single case study

- Annemieke: als kind hield ze al van lezen en schrijven
- Totale Communicatie
- Dovenschool
- Vloeiend gebarentaalgebruiker (NGT)
- Schriftjes, dagboeken, tekenschriften, plakboeken

Annemieke's schrijven

- **Woord niveau (8 jaar oud)**
 - Hij houdt veel outoje.
 - Moeder gaat opbellen voor dierenman.
- miesje (meisje) patstoel (paddestoel) konigin (koningin)
cuisus (circus) rekenen (rekenen)
skarks (straks) kilm (klim) trien (trein)
bedeen (beneden) kanp (knap)
- blind (blind)**

Annemieke's schrijven

■ Syntactisch niveau (9 jaar oud)

- Middag papa haalt mij op.
Papa en ik hoed en laarzen en stok, kleren van paard kopen.
Omdat als ik **bloedhoofd** heeft.
- Overgeneralisatie diminutiefregel : xxx - je
klein duimje vrouwje konginje

Annemieke's schrijven

■ Discourse tekst niveau (8 jaar oud)

Heidi moet naar FanFok.
er is miesje heet Heidi
dit is mooi miesje
heidi zijn vriendin
jongen heet Peter
Peter heeft
Een blind oma
Heidi heeft vader
Vader is opa

Nu begint verhaal:
HEIDI MOET NAAR FANFOK

Ank Annemieke: (7;6)

ank maan dan meisjes
ank gaan lampion
ank wordt 6 jaar
ank kan niet paten
ank heeft mond stil
ank is anders

ank geen vinderje
ank heel riuze
ank alleen speel
an en kees lacht met ank
ank is heel boos
ank alleen lampion
ank moet heel lang hais
ank is niet op school
waarom niet?
omdat oom is boos
oom zegt ank moet paten

Opdracht voor Annemieke was
vermoedelijk: schrijf een verhaal over iets
dat je hebt meegemaakt.

Wat valt jullie op?

Niveaus:

- woord
- syntactisch
- discourse tekst

Woord niveau

3.1 Annemieke's spelling errors at age 7

Annemieke's form	Adult form	English translation
vinderje	vriendje(s)	friend(s)
paten	praten	(to) talk
aleen	alleen	alone
riuze	ruzie	fight
hais	huis	house

Moeite met spelling:

- Complexe woorden: vinderje (vriendje(s))
- Deletie van tweede consonant in woorden zoals l in aleen en r in paten
- Verplaatsing van klinker i in riuze van pre-finale naar post-initiale positie

Syntactisch niveau

Annemieke's text	Adult text
ank maan dan meisjes	Ank... (???)
<u>ank gaan lampion</u>	Ank gaat met een lampion lopen. (?)
<u>ank wordt 6 jaar</u>	Ank wordt zes jaar.
<u>ank kan niet paten</u>	Ank kan niet praten.
<u>ank heeft mond stil</u>	Ank is stil.
<u>ank is anders</u>	Ank is anders.

Opvallend: correct en incorrect gebruik van syntactische structuren

Syntactisch niveau

- ank gaan lampion bevat een incorrecte (of geen?) vervoeging van het hulpwerkwoord *gaan* en er ontbreken *preposities* die normaliter moeten samengaan met de lampion
- ank wordt 6 jaar, ank kan niet paten en ank is anders zijn syntactisch gezien correct
- ank heeft mond stil lijkt een beetje vreemd
- Annemieke beheerst morfo-syntactische regels, maar gebruikt die niet altijd correct

Discourse tekst niveau

- Geen anaforische verwijzingen (Ank vs zij)
- Geen introductie-middenstuk-conclusie-structuur

Hoe zouden jullie de volgende opvallendheden verklaren?

- Moeite met spelling
paten
- Moeite met werkwoordsvervoegingen
ank alleen speel
- Geen anaforische verwijzingen
ank...
ank...
ank...

Wat betekent dat voor het schrijfonderwijs aan dove kinderen?

Voor wat betreft:

- Moeite met spelling
- Moeite met werkwoordsvervoegingen
- Geen gebruik van anaforische verwijzingen

Een paar conclusies

- Annemieke's syntactische schrijfvaardigheden komen grotendeels overeen met wat is beschreven in de literatuur
- Geen referentiekader voor schrijfvaardigheden op woordniveau en discourse tekst niveau
- Natieve gebarentaal beïnvloedt tweede taal schrijfvaardigheden op alle niveaus
- Woord niveau: geen invloed van spraak (e.g. fonetisch schrijven als broot ; brood) en veel woordsamenstellingen
- Discourse tekst schrijven: heel weinig gebruik van anaforische verwijzingen (Jan is ziek. Hij voelt zich niet goed.)

Annemieke nu?

- Werkzaam bij Kentalis
- Projectleider, docent Dovencultuur en ontwikkelaar lesmateriaal
- Vooraanstaand persoon in de Dovengemeenschap
- Taalbeheersing van Nederlands groeit
- Schrijfvaardigheden groeien

Vragen?

Thesis Characteristics of Deaf written production: A single case study op aanvraag gratis elektronisch verkrijgbaar als pdf-bestand.

Drs. Wouter Bolier
wouter.bolier@gmail.com

Bedankt voor de aandacht!

Referenties (voor deze lezing)

- Plaza-Pust, C. and K. Weinmeister (2008) Bilingual acquisition of German Sign Language and written German: Developmental asynchronies and language contact. In R. M. de Quadros (eds.), *Sign Languages: spinning and unraveling the past, present and future. TISLR9, forty five papers and three posters from the 9th Theoretical Issues in Sign Language Research Conference, Florianópolis, Brazil, December 2006*. (2008) Editora Arara Azul. Petrópolis/RJ, Brazil.
- Katherine Perera (1986) Chapter 23. Language Acquisition and Writing. In Fletcher and Garman, (eds.), *Language Acquisition, Studies in first language development*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Van Beijsterveldt, L. (2009) *Written language production in deaf children and adults*. Proefschrift, Radboud University Nijmegen, Nijmegen.
- Smith, J and W. Elley (1998) *How children learn to write*. Paul Chapman Publishing Ltd. Liverpool, United Kingdom.
- Gundlach, R.A. (1981) On the Nature and Development of Children's Writing. In C. Fredriksen & J. F. Dominic (Eds.), *Writing: The nature, development, and teaching of written communication. Vol 2: Writing Process, development, and communication*. (pp. 153 -168). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Mojet, J.W. (1989) Kenmerken van schrijfvaardigheid: Procesaspecten van het schrijven bij zes- tot- twaalfjarigen. PhD Thesis Leiden. De Lier. ABC.
- Dyson, Anne H. (1991) Towards a Reconceptualization of Written Language Development. In *Linguistics and Education*. Issue 3, p. 139 – 161.
- Vorköper, M.O. (2005) Schriftspracherwerb und Deutsche Gebärdensprache: Interferenzen beim Erwerb des deutschen Modalsystems. In Leuninger and Happ, *Gebärdensprachen: Struktur, Erwerb, Verwendung*. Helmut Buske Verlag, Hamburg, Germany.